

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ:

Խմբ. հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
Խմբագրութիւնը բացին 2 կոպեկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1889 ԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՄԵՐՈՆԱԿԱՎՈՐ Է:
Բացված է կէս տարվայ բաժանորդագրու-
թիւնը:

«Մշակի» տարեկան գինն է—10 ռ., կէս տա-
րվանը—6 ռուբլի:

Գրվել «Մշակին» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
(Բարձրագույն և Բարձրագույն փողոցների անկի-
նում, տուն թաղամասի):

Օտարաբաղադրանքները պէտք է դիմեն հետևեալ
հասցեով. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ», իսկ
արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal
arménien «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԻՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պանդուխտ մշակների
կենտրոնը մի գիծ. Նամակ Օգոստոսի. Նամակ Ե-
րևանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
Խառն-գերմանական դաշնակցութիւնը. Նամակ
Թիֆլիսից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին
լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՈՒՄ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒ-
ԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաւառական նա-
մակներ:

ՆԵՐԿԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԴՈՒՍՏԱԿԱՆ ՄԵՐԱՆՔԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ՄԻ ԳԻՇ

Տնտեսական վատ հանգամանքների շնորհիւ
մեր հայ ժողովրդի մի նշանաւոր մասը ստիպ-
ված է թողնել իր ծննդավայրը և դիմել օտար
տեղեր օրապահիկը հայթայթելու համար: Գա-
յաթանի դարձած իրողութիւն է: Նա թողնում է ծը-
նողներին և սիրատուն կին ու զաւակներին,
եղբորն ու քրոջը, արտաստաթու աշխույժ հրաժեշտ
է մատուցանում հայրենի յարկին, որի տակ անց
էր կացել նրա խաղաղ մանկութիւնը, «բարեաւ-
մնա» է ասում այն վայրերին, որոնք նրա ման-
կական խաղերի անխառն վկաններ են եղել: Բա-
ժանկիւմ մայրենի երկրից նա շարունակում է
իր ուղին և ի վերջոյ հասնում է իր նպատա-
կատեղին, և անշուշտ, մտածում է թէ այդ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Alles war gesagt, doch
Alles leibt zu sagen.
Göthe

XII

«Գաւառական նամակների» առաջին յօդուած-
ները մենք գրում էինք քաղաքից այն թաղում
տպագորութեան տակ, որ ունեցաւ մեզ վրա դիւ-
ղը, գաւառական կենտրոնը Աշտի, հանգամանքների
բերմունքով, նորից ընկնելով գաւառը, մենք կը
գրենք գիւղի, գաւառի մասին նոյն իսկ գիւ-
ղում, գաւառում Հանգամանքների շնորհով, ա-
սում ենք, մեզ վիճակված էր նորից մտնել գիւ-
ղը, մեզ վիճակված էր կատարելապէս ընկղմվել
գաւառական կենտրոնի այն թանձրութեան մէջ,
որ մինչև այժմ անյայտ էր մեզ համար, անյայտ
է, գուցէ, և ձեռք համար, ընթերցողը Մինչև այժմ
այս տողերը գրողը խորհրդածում էր գաւառի
մասին որպէս մի գիտող, գիւղական կենտրոնի հետ

տեղ միջոց կը լինի ազնիւ աշխատանքով փոքր
ինչ գրամ ժողովը և կարիքը հողաւ:

Բայց այդտեղ սպասում է նրան լիակատար
հիասթափումն. նա հանդիպում է ամեն տեղ
այնպիսիներին, որոնք գոյթ ու կարեկցութիւն
իսպառ մոռացած՝ զբաղված են միմյանի մի
մտքով—այն է փող դիզել, և դրա համար հարս-
տահարել մշակին, կտրել նրա արիւն քրտին-
քով ձեռք բերած կոպէկները: Գործարանատիրոջ,
կապալաւորի աշխույժ մշակը ներկայանում է ոչ
թէ իբր իր աշխատանքի տէր մարդ, այլ իբր
մի մեքենայ: Նրա մտքով անգամ չէ անցնում
թէ ինչ հանգամանքներ են ստիպել մշակին դե-
գերել մեր երկրում, թէ մշակն ևս ունի մի ըն-
տանիք, որը անձկութեամբ սպասում է օգնու-
թիւն: Գործակատարները անխնայ կերպով կա-
տարում են աղայի հաճոյքը՝ գերազանցելով մի-
մեկին ճարպիկութեան մէջ, որոնց որսը—մշակն
է: Որտեղ է քնում մշակը, արդեօք նրա ստա-
ցած օրավարձը բաւական է լոկ ցամաք հացի
համար, արդեօք ինչ է անում նա՝ այն մի շարք
օրերի ընթացքում, երբ վատ եղանակի պատճա-
ռով անգործ է մնում—դրանք այնպիսի հարցեր
են որոնց վրա հայ մտածող չը կայ: Հետաքրք-
վեցէ՛ք մշակներին վարձելու գործով, և ձեր ա-
ռաջ կը ներկայանայ այսպիսի տեսարան. հարիւ-
րաւոր մշակներ խայտառակ շորերով խնը-
ված են, գործի են սպասում. նրանց մէջ տեղ
տեղ երևում են վարձողներ, որոնք ձիւն են թա-
փում մշակի օրավարձը պակասեցնելու Այդ վար-
ձողների դէմքի վրա նկարված է ինքնավստահու-
թիւն, նրանց շարժումները՝ հրամայական են և
եթէ մշակներից մինը համարձակվի խորհուրդ
տալ իր ընկերներին օրավարձի սակաւութեան
մասին, այն ժամանակ հայտնաբերւմ են նոյն
իսկ բռնողներ կիջնեն ողորմելու անպաշտպան
զլիքի վրա: Եւ լուրու սովոր մշակը այստեղ ևս
անմեղանչ ու լուռ տանում է վիրտուոսները. նա
նախապէս համոզված է, որ ոչ ոք պաշտպանելու
չէ իրան, ուստի և հաշտվում է այն մտքի հետ,
որ իւրաքանչիւր օր կարող է նրան հայտնու-
նալ խայտառակել:

Ներթափան անապատով վիճակը, վաշխառու
կեղեքումները, և ուրիշ վատ հանգամանքներ
միախառնված՝ ճնշել են մշակի մէջ մարդկա-
յին պատուասիրութեան և անձնապաշտպանու-
թեան զգացմունքները: Այդպիսով վատ հան-
գամանքների բարդվելով շատ ցաւալի են դար-
ձում այն պանդուխտ մշակների վիճակը, ո-
րոնք այսօր ամեն կողմերից զաւրով լցնում
են Անդրկովկասի զանազան քաղաքները, ինչ-

ոչինչ յարակցութիւն չունեցող մի անձնաւորու-
թիւն, այժմ նոյն տողեր գրողին վիճակվել է
անմիջական յարաբերութիւն ունենալ գաւառա-
կան կենտրոնի հետ, վիճակվել է գործ ունենալ
այն հազար ու մի խնդիրների ու հարցերի հետ,
որոնք, ամբողջութեամբ վերցնելով, գաւառական
կենտրոն են անուանվում:

Գիւղի մասին գրելով մենք նորից մտաբերում
ենք մեր նամակների է պի գրա ք. «Այո, շատ
բան ասվել է, բայց դարձեալ ասելու բան կայ»:
Տաւն և եօթ տարի է, ընթերցող, «Մշակը»
արժարձում է գաւառական կենտրոնի ուսումնա-
սիրութեան խնդիրը. այդքան ժամանակ շարու-
նակ, այդ լրագրի տուած ծրագրի համեմատ, մեր
աշխարհի բոլոր ծայրերից, կաթիլ կաթիլ հա-
ւաքվում են այն բազմատեսակ տեղեկութիւննե-
րը, որոնք մեր կենտրոնի ուսումնասիրութեան նիւ-
թերն են, բայց, կը հաւատաք, ընթերցող, եթէ
ասելու լինեմ, որ մեր կենտրոնի ինչքան ուր-
իւնութեան մասին շատ քիչ տեղեկութիւններ են
տուել ձեռք Գուրգի գիտէր մեր երկրի աշխարհա-
գրական դրութիւնը, ձեռք ծանօթ են, հարեանցի
կերպով, մեր աշխարհի սովորութիւնները, դուր
ընդհանուր հասկացողութիւն ունէր մեր կենտրոնի
նիստ ու կացի, մեր բարք ու վարքի մասին,

պէս Բաթում, Թիֆլիս, Կարս, Բաղու և այլն:
Այդ թշուառները ամենայն օր և ժամ ենթակայ
են զանազան տեսակ դժբաղդութիւնների շատ
յաճախ պատահում է լսել, որ մշակը տան վի-
տակների տակ է աւանդել հողին, մի ուրիշը
քարի տակ է մեռել, երրորդի ոտքն է կոտրվել,
ձեռքը գոտացել, մի քանիսը յօշոտվել են մեքե-
նայի անիւի տակ կամ ականի պայթելովից:

Եւ այդպիսով այն մշակը, որ առողջ կազմ-
վածքով, շուտ բազուկներով գալիս է քաղաքնե-
րը, շատ անգամ հիւանդութիւնից հիւծված, գո-
տացած անդամներով վերադառնում է տուն և
ստիպվում հասարակաց ողորմութեամբ կերակր-
վել: Կամ անխնամ մնալով մեռնում է օտար
երկրի մէջ, ստուարացնելով այլերի կողմից և ան-
պաշտպան որբերի թիւը, թողնելով զաշտը՝ ա-
ռանց մշակի, գութանը՝ անգործ, խոլը՝ ժանդո-
տած:

Թէ ինչու պանդուխտութիւնը աւելի է ներգործու-
թիւն է անում մշակների վրա, այդ հասկանալի
է, եթէ մանաւանդ ի նկատի ունենանք նրանց
ընտանրանները.—այդ ընտանրանները գետնա-
փոր տներ, քարեկանարաններ, խաների անկիւն-
ներն են, իսկ շատ տեղ էլ գոմեր: Մտէք այդ
գոմերը և տեսէք խեղդուկ և գարշառոտ գոլորշի-
ներով լցված օդը ծծողներին, մտէք հացատները
և վառարանի վրա ալիւրի հիւլէներով լցված,
ծխով սևալցած պատերի մէջ, չնչկուտ, չբըմ
օդում վարժեցրել ձեր աչքերը, գուցէ կարողա-
նաք նկատել մթութեան մէջ կուշ ու ձիգ եկող
էակներին.—ա՜հ դրանք ևս մշակներն են. դրանք
շատ անգամ ձմեռն անց են կացնում ձիւնի տակ,
դուրսը սարսափելի ցրտի մէջ: Երբ այցելում էք
եկեղեցին՝ աչք անեցէ՛ք նրա շուրջը, նայեցէ՛ք սան-
դուղաների վրա նստած մաշված դէմքերին և
և համոզվեցէ՛ք, որ դրանք աշխատանքի միջոցին
վնասված պանդուխտներն են: Շրջեցէ՛ք եկեղեցի-
ների արտաքին և ներքին պարսպանքների շուրջը և
եթէ պատահէ՛ք հիւանդ, առաւակալ մարդկանց
—գիտացէ՛ք որ դրանք մշակներ են, այսօր աշ-
խատանքի անընդունակ դարձած՝ չարտված են
փողոցը, ուստի և դրանք յոյսերը մարդկային օգ-
նութիւնից կտրած՝ դիմել են քրիստոնեայի վերջին
գլխութեանը և նրա հովանու տակ յոյս են
տածում թիթիկութիւն գտնել իրանց բաղմաթիւ
ցաւերից: Մի խորհէ՛ք, խօսեցէ՛ք, հարց ու փորձ
արե՛ք.—դրանցից իւրաքանչիւրի կենտրոն մի մի
ողորբութիւն է ներկայացնում:

ՆԱՄԱԿ ՕՐԵՍԱՅԻՑ

Յունիսի 3-ին

Բաթում հասնելով ես մեծ փոփոխութիւն զը-
տայ այդ քաղաքում. քաղաքը զարգացել է, գե-
ղեցկացել է երեք, չորս տարվայ ընթացքում:
Բաթումում չինվել են նոր տներ, քաղաքային
վարչութիւնը անգին հրապարակական այդի է
զարգացրել ծովի ափում: Ես համոզվում եմ, որ
Բաթում քաղաքին մեծ ապագայ է սպասում:
Թէ և բոլոր խանութները մեծ մասամբ կամ հրէա-
նեցի, կամ յոյներին ձեռքում են, բայց հայոց
զաղթականութիւնը հետզհետէ մեծանում է և
առեւտրական մեծ գործերը դարձեալ հայերի ձեռ-
քում են: Եւ Թիֆլիսում երբէք չեմ լսել այդ-
քան շատ հայոց բարբառը, որքան Բաթումում:

Ծովը բաւական հանգիստ էր և մեր չորս օր-
վայ ճանապարհորդութիւնը բաւական լաւ ան-
ցաւ: Ծովը զրեայ քաղաքներից ես նախ այցելեցի
Թեոֆոսիան, օգուտ զարկելով այն հանգամանքից,
որ «Իւնօս» շոգենաւը, որով մենք գնում էինք,
մի քանի ժամ կանգ էր առել Թեոֆոսիայի առջև:
Այդ քաղաքում մենք, բոլոր ճանապարհորդներս,
այցելեցինք մեր նկարիչ Ալվազովսկու պատկե-
րահանգէնը, որի մոտեքը 20 կոպէկ արժէ, յօ-
ղուտ այդ քաղաքի աղքատներին: Ամբողջ պատ-
կերահանգէնում միայն չորս նոր պատկերներ
կան, որոնք, սակայն, անշուշտ են և Ալվազովսկու
վրձինի առաջվայ արգասիքներից տարբեր: Նը-
կարներից մէկը՝ Կ. Պոլսի տեսարանն է, իսկ
միւս երեք նկարների նիւթը վերցրած է հին Յու-
նաստանի զիցքաբանական պատմութիւնից: Այդ
տեսակ նիւթը կատարելապէս խորթ է Ալվազով-
սկու վրձինին, որը սովոր էր բնութիւնը և մա-
նաւանդ ծովը նկարելու:

Միւս ծովագնայ քաղաքներից Սև ծովի վրա,
աչքի է ընկնում Սեվաստօպոլ քաղաքը, որը այ-
ժմ հարստացել և գեղեցկացել է, քանի որ նա
դարձել է զլխաւոր կինտոն Սև ծովի զինւորա-
կան նաւատորմի վարչութեան: Նրա նաւահանգի-
ստում խմբված են Սև ծովի զինուորական նա-
ւատորմի զլխաւոր նաւերը:

Մոռացայ ասել, որ Թեոֆոսիայում աչքի է
ընկնում հրապարակներից մինի վրա նկարիչ
Ալվազովսկու հաշուով կառուցված ֆօտոտանը,
որը ձրիապէս չորս է մատակարարում երևելի
նկարչի համաբաղադրանքներին: Ֆոտոտանը կա-
ռուցված է արաբական ճարտարապետութեան
ճաշակով:

Օղեսա հասնելով ուղեցի ստանալ մի քանի
ճիշդ տեղեկութիւններ Պարիզ երթնելու երկա-

յայտեղ դուր կը ծանօթանաք նրա ճաշակի,
նրա ձգտումներին հետ:

Ամեն մի գիւղ մեզ մօտ իր յայտնի գոմն ունի,
այդ գոմը նոյնպէս յայտնի մի հիմնարկութիւն է,
ինչպէս քաղաքում ազնւականները մի օր և
է ժողովարանը: Այդ տեսակ գոմերը ան-
հատներ, մեծ մասամբ ունեւոր գիւղացիների սե-
փականութիւնն են կազմում: Այդ գոմերը գա-
ւառական ժողովարաններն են, այստեղ զալիս
են ամենքը, առանց հրաւերի: Գուր կը տեսնէք
այդտեղ գիւղական հասարակութեան բոլոր ծաւ-
քերի ու դասակարգերի ներկայացուցիչներին:
Հասարակական այդ հաւաքածոյին ներկայաց-
նում է ձեզ մի անգին դահլիճ, որի մի կողմը
կապում են տաւարը, իսկ միւս կողմում, մի
կողմից բարձրութեան վրա, որ բնութ է նման
որ սաք ու է անուանվում, տեղաւորվում է հա-
սարակութիւնը: Սաքուր մի անկիւնում, առաւ-
տաղի մօտ, պղպում է ճրագը, միւս կողմում,
սաքուր հանդէպ, մեռնում է տաւարը, իսկ այդ
բոլորին ծածկում է մառախուղի նման թանձր օ-
ղը: Ինչ ասել կուզէ, որ սկզբում ժողովականե-
րի խօսակցութեան մէջ տիրապետող նիւթը գա-
ւառի տնտեսական զրուցիւնն է. այդ խնդի-
րը, պէտք է ասել, աւելի քան մի օր և է բան

Թուղթի մասին զանազան մասին Զարմա-
նալի է, որ այստեղ նորից քիչ զիտեն և մի-
միանոց նորից անհատականություններ կա-
րողացան տալ ինձ այդ հարցի մասին, որքան և
Թիֆլիսում, Բաթումում և չոգենակի վրա Մէկ
բան հաստատ է որ Օգոստոսյան ուղղակի գնացը
չը կայ մինչև Պարիզի Պատում էին, որ էժանաց-
րած գնեցող գնացքներ կան, բայց այդ բոլորը
սուտ յայտնվեց Զարմաճու համարների հաղորդել
այդ է տեղեկություն այն անձանց, որոնք զիտա-
ւորություն ունեն Պարիզ գնալ:

Գ. Ա.

8-1880-1900

ՆԱՄԱԿ - ՆԵՐՍԻՍԻՑ

մի-8 յայնպիսի

Մինչդեռ Անդրկովկասի գրեթե բոլոր հայա-
բնակ թաղաքներում հիմնվում են ընթերցարան-
ներ, երևանում և Հին-Նախիջևանում տակալվում
առնչող են համարում որտեղ մասին մասնին ան-
գամ Թեպետ և տարիներից է վեր մի քանի ան-
գամ Երևանից լրագրողներում գրած թղթակցու-
թյունների մէջ այդ հարցի մասին խօսվել է, ա-
կան հարցը մինչև այժմ էլ մնացել է լուր հարց
և առեր ոչինչ: Ի հարկէ մի կամ մի քանի մար-
դիկ չեն կարող գրագրանքներ հիմնել, և դրո՞ւ
գլուխ բերել, եթէ չը լինի ժողովրդի ստուար
մեծամասնություն համակրությունը, աշակցու-
թյունը և քանկությունը իսկ ասել թէ Երևանի
կամ Հին-Նախիջևանի հայ հասարակությունները
ընթերցարանների պահանջ չեն պահում, այլ քիչ
հեռու կը լինի ճամբարությունից: Այդ պատճա-
ռով, մենք կարծում ենք, պէտք է շտապենք
գրագրանքների և ընթերցարանների հիմնարկու-
թյունը, քանի որ լուրջ ընթերցասիրություն մի-
գործող միջոց է ժողովրդին առաջ մղելու և նրան
մի փոքր գիտակցություն հասցնելու համար:
Երևանում առաւել քան մի ուրիշ տեղ պէտք
է արդէն ցանկություն ծագած լինէր հիմնելու
հասարակաց ընթերցարան, իբրև մի հայաշատ
և բազմամարդ թաղաքում էլ միմէ տասնեակ հա-
զարներ են պէտք մի ընթերցարան, պահելու հա-
մար, կարծում ենք—այլ բաւական է և մի հա-
մասն գումար, և կարելի կը լինի ընթերցարանի
գոյությունը պահպանել: Մենք պնդում ենք, որ
Երևանին անհրաժեշտ է մի ընթերցարան, որտեղ
ստացվելին հայոց և ուստաց մամուլի, նշանաւոր
օրգանները և նոր լույս տեսնող ընտիր, կրթիչ
նշանակություն ունեցող գրքեր թէ հայերէն և թէ
ուսերէն: Եթէ սկզբում մի համաստ ընթերցա-
րան հիմնվի, անկասկած մի քանի տարի անցած
նա կարող կը լինի ճոխանալ թէ մասնաւոր ան-
հատների կողմից նուիրած և թէ նոր իսկ ընթեր-
ցարանի հաշուով ձեռք բերած գրքերով: Յանկալի է
միայն, ի հարկէ, որ հիմնվելի ընթերցարանը լինի
գնի կողմից մասնակի, եթէ չստանա ձրել: Մեր
հասարակության մէջ արդէն կան շատ ընթեր-
ցասիրներ, որոնք աղատ ժամերը պարապ և անո-
ղուտ են անցկացնում, զխաւորապէս ընթերցա-
րանի լազակալություն պատճառով: Այժմ Երե-
ւանում հաստատված է կովկասեան Բաղրգործա-
կան ընթերցարանի ճիւղը, որի վրա, մեր կարծի-
քով, ընկնում է այդ նախնորդած ձեռնարկութեան
իրադրածան պարտականությունը: Յանկալի է,

որ նա հոգ տանէր այսպիսի մի ընթերցարան
հիմնելու մասին:

Վերևում յիշեցինք և Հին-Նախիջևանի մասին:
Առիթ ունենալով լինելու Հին-Նախիջևանում, լը-
սեցինք, որ այնտեղ մի ժամանակ եղել է մի ողոր-
մելի ընթերցարան, որը մի տարի միայն կեանք է
ունեցել: Չը գիտենք, ինչ է եղել պատճառը, որ
ընթերցարանը դադարեցրել է իր գոյությունը:
Յանկալի է իմանալ այդ պատճառը, որպէս զի
կարելի լինի պարզել այն, թէ ինչ է այդ անա-
ւորությունը զխաւոր աղբիւրը:

Մենք չենք թաղանում, որ մեր գաւառական
թաղաքներում ընթերցարանների հիմնելը կապ-
ված է մեծ դժուարությունների հետ: Ես կայն
այդ զեւ իրաւունք է տալիս կարծելու, թէ դա
անկարելի բան է, և ի նկատի ունենալով ժողո-
ւրդի մէջ անթմանող պահանջը, մեզանից իւրա-
քանիւր իրաւունք ունի սպասելու, որ տեղա-
ւան երիտասարդությունը և ինտելիգենցիան հարկ
եղաւ ուշադրութիւնը անմիջապէս կը դարձնեն
այդ խնդրի վրա:

ՆԵՐՍԻՍԻՑ

Վանից, մայիսի 27-ին հայերէն 114 ստորա-
գրութեան մի հեռագիր են ուղարկել ուղղակի
Երևանը Ստեփանին հետեւալ բովանդակու-
թեամբ, որը թարգմանաբար բաւաւ բաւաւ առաջ
ենք բերում: «Եւաթ սրտի իմացանք, որ այս
մօտ ժամանակներում, ծառայ լրագրողներից ոմանք
Հայաստանում չարագործութիւնների անուամբ
գաւառական զբոսարարութիւններ և այլիման յօ-
ղանքներ են տանել: Դրանց մէջ հաստատվում
են թէ Թիւրքաց բեգերն ու աղաները այլ ևս
չենք եղել գերիներ չը գտնելով հայ աղիւններին
իւրուրթեամբ յափշտակում են և իրանց հարձ-
անքները անում, թէ այն զեղծման մասնակցում է
նրան իսկ տեղական կառավարութիւնը, թէ իրա-
դարձութիւնը խնդարված է և հայոց ու քրդերի
մէջ տիրած կատարեալ հակադրություն պատ-
ճառով միշտ քրդերը սպանում են հայերին, թէ
Վանում բազմաթիւ ձերբակալութիւններ են տե-
ղի ունեցել և թէ այն գրութիւնը բաւական հա-
մար հարկ եղած միջոցները պէտք է ձեռք առ-
նել անցնելու, և այս հրապարակութիւնները գա-
նադան ժողովներում և յարձանքում աշակղման և
վէճի պատճառ են եղել: Յիշեալ հրապարակու-
թիւնները բոլորովին անհիմն են, ոչ մի հայ աղ-
ջիկ չէ տարված բեգերի և աղաների կողմից ոչ
թէ միայն բռնութեամբ, այլ նաև նրա հաւանու-
թեամբ: Մեր անտունը ամբողջ Թիւրք ժողո-
ւրդեան և մանաւանդ արտունջի առիթ դարձող
քրդերի հետ հայրենակցաբար է կատարվում և
ընչից ու կատարվում սեղանակատութիւն և ա-
մանք անտարայի և իրաւունքների մէջ հաւա-
սարութիւն է պահպանվում: Մեր մէջ ոչ մի ընդ-
դիմութիւն և հակադրություն գոյութիւն չէ ու-
նեցած: Իսկ ձերբակալութիւնների վախճանը ըստ
արժանւոյն չենք հասկացել: Բայց չենք էլ լսել թէ
մի որ և է կողմում բռնութիւն և հարստահա-
րութիւն կատարված լինի: Այս սուտ յայտարա-
րութիւնների միակ թշուառական միտքն է օստա-
նեան տէրութեան բարեկամ եւրօպական պետու-

թիւններին և ժողովրդեան թուրքայից պաղեց-
նել և ձեր հայ ծառաների յոյսն ու բաղձանքը
ձեր մեծութեան դուրս ու խնամքից հեռացնել:
Ձեր հայ ծառաների բաղձանքն ու անկալու-
թիւնը ձեր մեծութեան շնորհաց և ողորմութեան
է կապված. նրանք ուրիշ ոչ մէկին դիմելու և
կարօտ լինելու հարկաւորութիւն չունեն: Ձեր մե-
ծութեան շնորհով այստեղ կատարեալ խաղաղու-
թիւն և կարգ է տրուում: Նախանգի կուսակալ
(վալի) Խալիլ-բէյ հաւատարմիւ, արքայ, եւան-
դուն և շրջահայաց մարդ է: Խաղաղութիւնն ա-
պահովանելու համար նրա ցոյց տուած ջանքն
ու հոգը և ամենափոքր մի անիրաւութիւն լսած
ատեն իսկոյն արդարութիւն է դրօշ դնել պատ-
ճառ են, որ ձեր հայ ծառաները ձեր մեծութեան
կեանքի համար աղօթին միշտ, ուր մնաց, որ
յիշեալ լրագրողների պատմածի համաձայն այս-
տեղ սոյնօրինակ ռազագործութիւններ պատա-
հեն: Եւստի ի հերքումն վերջերեալ հրապար-
կութիւնների և ի հաստատութիւն և ամբաս-
դուն մեր այնպիսի հաւատարմութեան դէպի
ձեր մեծութեան դահն, մենք վանի նահանգի
բովանդակ հայ հասարակութեան կողմից աղեր-
սում ենք, որ սոյն խնդրադիրն ընդունէ: Ստո-
րագրած է առաջին տեղում «Աղթարար Ստե-
փան քահանայ», որից յետոյ գալիս են միւս
ստորագրութիւնները: Այդ հեռագիր մի պատճէնը
ուղարկված է Կ. Պոլսի ամենից աղիւնի (Թա-
րի) լրագրին: Նոյն հեռագիրը յետոյ հրատա-
րված է Կ. Պոլսի բոլոր լրագրողներում:

Մայիսի 28-ին, Կ. Պոլսում հանդիսաւոր կեր-
պով կատարվել է Թիւրքահայաց ազգային սահ-
մանադրութեան 29-որդ տարեդարձը: Կ. Պոլսից
այդ հանդիսի մասին մեզ գրում են. «Երկուս էր
ժող 10 հազար ժողովուրդ, յօգուտ ազգային հի-
ւանդանոցի արդիւնք է ստացել այդ հանդիսից
250 օսմ. ոսկի: Հանդիսի սերահին նախագա-
հում էր Խորէն պատրիարքը»:

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղի կրիստ-
աւորները անցեալ օրերը պատուաբերելի մի 22
տարեկան հիւանդ վաչկի, որին Բաթումում մի քի-
չեանաւոր հիւանդ գրութեան մէջ փողոց էր
չարտել ֆաղաք բռնիչը այցելում է հիւանդին
ձրերարար դերն ևս մատակարարվում է ձրեա-
բար: Հիւանդի միւս պէտքերը հոգացվեց ժողո-
ւարարութեամբ: Վաչկին այդպիսիների թիւը
այնքան շատ է, որ հարկաւոր է հաւաքական
օգնություն»:

Կ. ՊՈԼՍԻՑ մեզ գրում են. «Ազգային ժողովը
ընտրեց նոր ֆաղաքական ժողով, բաղկացած 14
անդամներից: Անդամների մեծ մասը սեղանաւոր-
ներ և վաճառականներ են, և ոչ թէ Բ. Կրան
պաշտօնեաներ: Ա. ատենապետ զօգաօր Թիւրեա-
քեան կրկին անգամ հրաժարական տուեց, բայց
այդ հրաժարականը կրկին մերժվեցաւ»:

Երգիչ Ներսէս Շահումեանց, ինչպէս մեզ հա-
ղորդում են Կ. Պոլսից, հրաւիրված է մասնակ-
ցելու մի կոնցերտի, որը պէտք է տայ Կ. Պոլ-
սում «Քնար» երաժշտական յայտնի ընկերու-
կանցով, հանդիս գարով, գործով, տաւարով,
մանուկ մարդիկ կիտի, վարձատրում է ձեռն
ցնցողների մէջ կորած աղբաւոր: Կաշաքը, ու-
րիշ լեզուով փէշքէշը, միշտ եղել է Ասիայի
այն անխորտակելի ոյժը, որի համար լուծելի է
ամեն մի խնդիր: Կաշաքը—ինչքէշը մի այնպիսի
կերպարանք է ստացել, որ կարծէր անանց դրան
ե օլ ա զիւր չէ կարելի:

Բայց դուք երևակայեցէ՛ք ձեր, որ այժմ գիւ-
ղական աշխարհում սխտու է տիրապետել զեղ-
ծութեան մի այլ ձև: Բացատրենք: Թէ ինչ է
հարկը դիւղական հասարակութեան աշխույթի
ինչպէս է բաժանվում նա հասարակութեան մէջ,
թէ ինչպէս է էլլի գը թ ու լի նաւում, բա-
մին բաժանում, հարկը ժողովում և այլն: այդ
մի առանձին պատմութիւն է, վերին անտիճանի
հետաքրքիր, բայց այնքան մեծ և ընդարձակ, որ
այդ մենք իր վերապահենք մի այլ նա մա կի
համար, իսկ այժմ վանքները ուղղակի մեզ հետա-
քրքրող հարցին:

Որովհետեւ հասարակութիւնը տարեց տա-
րի վաճառում է, օրինակ, 1,000 ռուբլի հարկ: որ
է պատճառներով, որոնց մի առ մի այնտեղ
թեւը շատ հեռու կը տանէր մեզ, մի տարի ար-

թիւնը Այդ ընկերութեան զխաւոր զեկավարնե-
րը հայ կաթօրիկներն են:

Այս տարի Թիֆլիսի իրական ինստիտուտից
աւարտողների թիւում կային և երեք թուրք օ-
րիորդներ, որոնցից մէկը նոյն իսկ մասնաւորապէս
բարձրատիճան հոգեբանականի մոնթիլի աղջկին
է: Անկասկած դա եթէ ոչ մի նշանաւոր, բայց
ուրախալ երևոյթ է անշարժութեան տակ ճնշ-
ված մասնաւորական կանանցի կեանքի մէջ:

Պետերբուրգում, յուլիսի 6-ին, պէտք է կայա-
նայ Անդրկովկասեան Երկաթուղու Կազմի օ ն է ր-
ն եր ի արտաքարդ ընդհանուր ժողովը: Այդ ժո-
ղովում պէտք է զեկուցում լինի և երկաթուղու
գիծը գանձարանին անցնելու հարցի մասին:

ԴԱՐՎԱԼ ԴԱՐՎԱՅԱՐԱՐ ԿԻ ԴԱՐՎԱՅԱՐԱՐ
Ժամանակաւոր կերպով դադարեցրած Կ. Պոլսի
«Արեւիկ» լրագրի փոխարէն, ինչպէս մեզ անգե-
կացում են, յուլիսի 3-ից սկսել է հրատարակ-
վել «Մասիս» լրագիրը, «Արեւիկ» մեծութեամբ,
բայց քառաձալ: Այդ լրագրի հրատարակութեան
արտօնութիւնը նորից պէ Կ. Պոլսի թիւանիւնին և
արված:

Մեզ ուղարկված է Պետերբուրգում լքեղ կեր-
պով տպագրած մի փոքրիկ գրքիկ «Труженики
ПОБЕДЫ» լինակողով, որի մէջ գետեղված են պ.
Տխորտեկեկու ընդհանրապէս աշխույժ թարգմա-
նութեամբ վրաց մի քանի լեւոնտեղծների: Օր-
բելեանու, Չալաւաձէի, Սիմոնովի, Բաքալաձէի
Երկաթուղու Ակալի Թերեկեկի գրաւածքների մի
քանի նմուշներ: Գրքիկի պահեստը թղիկելի
գրավաճառանոցում է, Թիֆլիսում:

Իշխան կառավարչապետ ԳՕՐԱՎ ԶԵԱՐԱՆ Եւա-
մի մեզ այնտեղից գրում են. «Այժմ 6-ին, ժա-
մը 6-ին, այցելեց Գօրիսը Կովկասի Կառավար-
չապետ իշխան Կոնդուկով-Կորսակով: Ժողովուր-
դը մեծ հանդիսով զմուտեղով մատուցեց աղ-
ու հայ: Իշխանը միտք ընդունեց աղու հացը և
շնորհակալութիւն յայտնեց: Գիշերը քաղաքը շու-
սաւորված էր: Իշխան Կոնդուկով-Կորսակով
պէտք է այցելել Տաթևի հաշակաւոր վանքը,
բայց յորդ անձրեանով պատճառով չաշխուղեց,
աւտո միւս օրը առաւօտեան ժամը 8-ին, Գան-
ձակի նահանգապետ Նախիձէի հիւրընկեր
հետ տեղիս գիւղական հիւանդանոցը և բանտն
այցելելուց յետոյ ժամը 9-ին ձիով ուղևորվեց
դէպի Զաքարյալի գաւառը: Կովկասի կառ-
ւարչ իշխանը մի քանի օր յայտնի է ծախ:

ՇԱՐՈՐԻ-ԳԱՐԱՆԱԿԱՆԱԶԻՑ մեզ գրում են: Սո-
տաւորապէս քանի հոգի ասորի և թուրք մշակներ
Պարսկաստանից գալով, կանխում են, գնալ Թիֆ-
լիս անխառնու օտարութեան մէջ: Այդ խնդիրը
գիշերը մնալով Ուլիա-Երաշէն գիւղից մի 30
քայլ հեռու ճանապարհի վրա, կանխում էին գի-
շերից այդտեղ, բայց յորդ անձրեւը անխառն
նրանց մտնել մօտիկ մի դատարի դարձանանցի
մէջ: Այդտեղ գիշերելով, խնդիրը անաւտօտեան
3—4 ժամին յանկարծ վերջին թուրք մարտնա-
նակի ձայնից և դարձանանցի միտքը շուր-
ջը, նկատում են 4 աւազակներ ատրճանակներով
և հրացաններով զինաւորված, որոնք պահանջում

ընտանական պալատի կարգադրութեամբ, այդ
հարկից 500 ռ. արվում է նոյն Ն. Գիւղական
հասարակութեանը Այստեղ օգտվում են շատերը,
տանուտեղը խաղ հաւաքողը, և շատ ուրիշներ,
երեսն գործի մասին բոլորովին հասկացողու-
թիւն չունեցող անձաւորութիւններ: Հասարակու-
թիւնը, ինչպէս միշտ, ժողովում է 1,000 ռ., տալիս
է գանձարանին 500 ռ., իսկ մնացած փողը վերոյի-
շեւ անձինք բաժանում են միմեանք մէջ: Այդ դէպ-
քեր չեն, ընթերցող, այդ ամեն օր կրկնվող իր-
դութիւններ: Եւս Այդ զեղծութեան մէջ, Երևանի
նահանգի Ստեփանու գաւառում անցել է արդէն
դատաստանական իշխանութեան ձեռքը: Ժա-
տեղը անկեր են: Երկաթուղում է անալիս մէ-
կը, հարկահանք: Թէ որքան կը լինի մի նստա-
րանի վրա նստող անձանց թիւը այդ գործում
յետոյ, զեւ յայտնի չէ, յայտնի է միայն, որ
չարագործութեան ծայրը բացվել է...:

Ան ձեզ, ընթերցող, մի գիւր մի գաւառա-
կան Կեանքի պատմութիւնից, մի մեայլ զիմ, ո-
րը վարագործում է ձեր յիշողութիւնների մէջ
այն բոլորը, ինչ որ կապված էր ձեր մէջ գիւ-
ղական պարզութեան, և անորոշութեան հետ...
Ստ. Կորդանեան

հետաքրքրում է ամեն մի գաւառացուն, ցարգաց-
ման ինչ աստիճանին էլ պատկանէր նա: Զարկալ
ընթացում հաւաքած բերքը, ցորենի ու գարու-
գինը—մազանդան, բամբակի քանակութիւնը
և այլն, ժողովարանի հերթական խնդիրներն են,
ձեռնույլ, գլխաւորապէս առաջին ամսվայ ընթաց-
քում: Նրանից յետոյ գալիս է գաւառական հա-
սարակութեան մէջ այրող խնդիրներից մէկը—
հարկի, խարջի խնդիրը: Այ մի բան աշխարհ-
ի մէջ, ընթերցող, ինձ և ձեզ այնքան չեն կա-
րող գրադրելու և մեր մէջ խօսակցութիւն ու
մտածութիւններ առաջանել, որքան որ գաւա-
ռական հասարակութեան մէջ հարկի, խարջի
խնդիրն է: այդ հարցը գրադրելու է նրան ան-
բողջ տարկալ ընթացքում, բայց նա կենդանա-
նում և անիրաւիտող է դառնում գիւղական հա-
սարակութեան մէջ առիթ ձեռնույլ Զարկալ այդ
ժամանակամիջոցում գաւառական հասարակու-
թեան որ անկերն մտնելու լինելը, հարկի անու-
նը, նրա մասին անմեղ խօսակցութիւններ ու խոր
հրդածութիւններ կը լսել: Գաւառական կառավա-
րութիւնը իր սովորական միջոցներով հրաւիրում է
գիւղական հասարակութիւնները հարկի վճարելու
ամբողջ օրերով եթէ գիւղում չըլլելու լինէր բացի

հարկի մասին խօսակցութիւններից դուք ուրիշ
ոչինչ չէք լսի: Այդ ժամանակամիջոցը գաւառում
վերին աստիճանի հետաքրքիր է: այդ ժամանակա-
միջոցում անգաղաք գործում են և տանտէրները,
և մանր պաշտօնեաները: Պարտը չլուծ ձուկ
որսալով պակաս դեր չեն խաղում այդտեղ և ու-
նեւոր գիւղացիները, քաղաքներին հրէաւոր տղիտա-
ներով և պայմաններով փող աւաւը գործում: Թէ
ինչ բաներ են կատարում գիւղերի մէջ վաշխա-
ւունքներ այդ ժամանակամիջոցում, դժուար է մի
առ մի նկարագրել: այդ պէտք է տեսնել և
նայել: այդ բանի վրա, ընթերցող, կեանքը, տե-
ղական պայմանները, ժողովրդի նիստ ու կացը
ճանաչող աչքերով: Այո, ընթերցող, գաւառա-
կան պարզ կեանքը է իր բարդ խնդիրներն ու-
նի, խնդիրներ, որոնց լուծման մէջ անգործ է դիպ-
վում, կրթութիւնը...

Անդրկովկասի անուշը միշտ կապված է եղել
կաշաքի հասկացողութեան հետ. կաշաքը
մեր երկրում մի այնքան հասարակ, սովորական
բան է, որ նրա մասին չեն էլ խօսում: Ամեն
բան մեզ մօտ վարձատրվում է, վարձատրվում է
փողով, իւղով, պանրով, չաքարով, խոտով,

արտասահմանի Բերլինից, թագաւորը և թագա-
ժառանգը պիտի գնան Համբուրգ, Լոնդոն, Պա-
րիզ և Կոպենհագեն, որտեղ և գալու է յունաց
թագուհին: Կոպենհագենից յունաց թագաւորա-
կան զոյգը և թագաժառանգը կուղևորվեն Ա-
թինք, որտեղ հոկտեմբերի 6-ին տեղի կունենայ
թագաժառանգի պսակադրութիւնը:

ԲԷՂԳՐԱՅ, 10 յունիսի: Անշայտ անձինք պատ-
րաստել են սլաւեան արգելին ուղղած հրաւեր-
ներ, որոնցով հրաւիրում են նրանց ապստամբել
օտար լուծի դէմ: Պրոկլամացիաները բռնված են
Գննութիւն է կատարվում:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 10 յունիսի: Հրատարակված է
Բարձրագոյն ուկրա, որը վերաբերում է հիմնական
օրէնքների ժողովածուի 142-րդ յօդուածի վերա-
կանգնեցնելուն այն մասին, որ Կայսերական
Տան զանր ժառանգելու իրաւունք ունեցող մի
անդամի ամուսնութիւնը ուրիշ դաւանութեան
պատկանող անձի հետ կատարվում է այն ժա-
մանակ, երբ վերջինը ընդունէ ուղղափառ դա-
ւանութիւն:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Յունիսի 9-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արծաթ . . .	96	20
Բերլինի վրա 100 մարկ . . .	46	85
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ . . .	38	15
Ռալի . . .	7	67
Մարսայի կուպոններ . . .	153	50
Արծաթ . . .	1	13
Բորսայի դիվիդենդներ . . .	5 1/2	6 1/2
Պետական բանկ: 5% տոմս 1-ին շրջանի . . .	99	—
— 2-րդ . . .	98	62
— 3-րդ . . .	98	50
— 4-րդ . . .	98	62
— 5-րդ . . .	98	62
— 6-րդ . . .	98	25
Նոր 4% . . .	84	12
Արեւելեան 5% փոխառութիւն 1-ին շրջ. . .	99	—
— 2-րդ . . .	98	87
— 3-րդ . . .	99	25
Ներքին 5% առաջին փոխառութիւն . . .	272	—
— երկրորդ . . .	246	—
5 1/2% ընդհան. . .	102	75
Ոսկեայ ընդհան. . .	172	25

Յօթերորդ կօնսօլիդ. փոխառ. . .	140	25	—
Լոյր երկամսուկային րէնտա . . .	99	25	—
5% գրաւական թղթեր կալուած. .			
փոխ. կրեդ. ընկ. մետ. . .	139	25	—
— — — — —	93	75	—
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98	25	—
Գրաւական բանկի . . .	103	—	—
6% գրաւ. թղ. Թիֆլիսի—27 և 43տ. .	97	62	—
— — — — —	98	—	—
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օրդի- գաղթաներ . . .	94	37	—
Մօսկվայի քաղաք. օրդինացիաներ . .	94	25	—
Օդէսայի — — — — —	95	—	—
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օրդ. .	84	25	—
Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը ամուր է:			

ՍՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՏԵ

ՍԱՐԴԱՄԻՇ. Ս. Գ. Ձեր աշխատութիւնը, որ-
ը պարունակում էր հետաքրքրական տեղեկու-
թիւններ՝ անկարող եղանակով տպագրել մինչև այժմ:

ԵՐԵՎԱՆ. Յ. Խ. Հինականի բարոյականութիւ-
նը՝ վերաբերող ձեր յօդուածը չի տպագրվի:

ՇՈՒՇԻ. ***. Ձեր վերջին գրուածը չի տպա-
գրվի: Շարունակեցէ՛ք գրել միայն թղթակցու-
թիւնների ձևով:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ. Ա. Ղ. Խմբագրութիւնը յանձն
չէ առնում փոփոխութիւններ յետ ուղար-
կելու:

ԹԻՖԼԻՍ. Գաբրիէլ Զահանյայ Տէր-Մանուկեանց:
Ձեր անունով խմբագրատանը մի նամակ է ստաց-
ված:

ՄԱՅԿՈՎ. Ս. Լուսինեան. Յօդուած Իսթֆիլի որ-
բերի ուղարկած ձեր 5 թուրքի աւելացրինք
Իսթֆիլի գրքերի հրատարակութեան համար ձեր
կողմից ուղարկված 5 թուրքու, որովհետև որդե-
րի օգտին առանձնապէս հանգանակութիւն չէ
լինում: Մեր այդ կարգադրութիւնը չէ հակասում
ձեր ցանկութեան, որովհետև գրքերի տպագրու-
թիւնից զոյացած արդիւնքը նոյն այդ որդերի
օգտին պիտի գործ դրվի:

ՉԵԲԻՆԵԱՐ. Մ. Ալվազեանին. Ձեզ ուղարկեց
«ԵԿՈՆՈՄ. ՍՈՒՆ. ԱՐՄԻՅԵ» բրոշյուրը:

Ժամանակաւոր խմբագիր Յ. ՏԵՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՅ
Հրատարակելի ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՄԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂ
ամառվայ ամիսներին Թիֆլիսում գտնվելով, ցանկանում է մասնաւոր դասեր ունենալ գիմնազիա-
կան առարկաներից: Համաձայն է թէ պատրաստել աշակերտներ և թէ գիմնազիայի աշակերտների
հետ կրկնութիւններ անել: Հասցէն. Куки. Семеновский переулокъ, домъ Картвелова № 2
3—5

ԷՐԶՐՈՒՄ ԲԱՂԱԲԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Հարկաւոր է մանկավարժական նախապատրաստութիւն ունեցող
մի ՏԵՍՈՒՉ, երեք ՈՒՍՈՒՑԻՉ ու երկու ՈՒՍՈՒՑՈՒՆԻ:
Դպրոցի հոգաբարձութեան հասցէն կարելի է իմանալ «Մշակ» խմբագրատանը.
ցանկացողները պէտք է դիմեն որքան կարելի է շուտով: Հոգաբարձութիւնը ցանկալի
է համարում, որ թէ՛ կարելի է վարժապետները և վարժուհիները ամուսիններ լինեն:
4—5

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, վ. օրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամէն օր
ԱՌԱՌՕՏՆԵՐԸ
ՐՈՒԿՎՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆԻՔԻՇԿԻ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՅ—11 1/2—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԵՆԿԻՆՍԿԻ—11—12 ժ. աղանջի, կոկորդի, քիթի ց. և սիֆիլիսի (վիրաբուժ. և ատամնաբուժ.)
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի, կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՅ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիրակի:
ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ
ԳԱՌՄՈՍՍԿԻ—5 1/2—7 ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՓՈՒԴԻՆԵԱՆ—5 1/2—6 1/2 ժ. ներքին, երեխայոց և ջղալի ց. (էկեկտրօտերապիա):
ԲԵՆԿԻՆՍԿԻ—7—8 ժամ.
Հիւանդանոցում են մահ կարար ձեռք բերած և անցանկալի և Արտազեան
Վճար—50 կ. Համախորհրդի (կոնսիլիումի) համար փոխադարձ համաձայնութեամբ:
Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ՐՈՒԿՎՈՎՍԿԻ



Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ прода-
ются слѣдующія брошюры: 1) „Экономич.
Положение Турецкихъ Армянъ“, публич.
лекція Д—ра Г. Арцруни, перев. съ арм.
А. Аракелянца. Цѣна 25 к. 2) Die Eco-
nomische Lage der Armenier in der Türkei,
ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni,
übersetzt von A. Amiranjanjanz. Preis 25 k.
3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien,
ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, über-
setzt von Amiranjanjanz. Preis 20 kop.
Иногородные, желающие получить бро-
шюры, благоволятъ присылать по 30 коп.
почтовыми марками, за каждую брошюру.
Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“,
или Tiflis, Redaction „Mschak“. (b)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԴԵՐԲԵՆՏԻՆԻ „ՇԱՀԻՐ“ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ

ՇԱՀԻՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՐԳԵՐԸ

Վաճառվում է „Կենտրոնական գրավաճառանոցում և հրատարակչի մօտ հետևեալ
հասցէով. Дербентъ (Даг. обл.) дѣвицѣ Маріи Макарянъ. 3—4

ՀԱՅՈՒԵԿԱԴԻՐ				Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Կ Ի			
g1-ն (Յունիսի 1889							
Պ Ա Հ Ա Ն Ջ Ք	Թիֆլիսում	Բազուի բաժն.	Ընդամենը	Պ Ա Ր Տ Ք	Թիֆլիսում	Բազուի բաժն.	Ընդամենը
1. Դրամարկ (առ. ձեռն. թղթադրամ)	28,302—07	84,734—55	113,036—62	1. Հիմնական դրամադրու	1,000,000 —	—	1,000,000 —
2. Ընթացիկ հաշիվ. Պետական բանկ. բաժնում . . .	459—43	110,000 —	110,459—43	2. Պահեստի դրամադրու	165,571—28	—	165,571—28
3. Չեղջումն (Disconto) մուրհակաց երկու ստո- րագրութեամբ	2,580,133—92	837,212—83	3,417,346—75	3. Դրամական աւանդներ՝ ա) Պայամանաժամով	1,729,373 —	97,767 —	1,827,140 —
4. Չեղջումն մուրհակաց մէկ ստորագրու- թեամբ, ապահոված ապրանքներով	—	—	—	բ) Գրանցում	196,788 —	23,455 —	220,243 —
5. Չեղջումն տոկոսաբեր թղթ., կտրօն. և այլն . . .	23,529 —	5,961 —	29,490 —	գ) Ընթացիկ հաշիվով հասարակ.	720,706—17	482,776—64	1,203,482—81
6. Փոխառութիւն գրաւականով՝ ա) Պետութիւնից ապահ. տոկոսաբ. թղթերի . . .	818,619—07	261,824 —	1,080,443—07	դ) պայամանաւոր	—	97,973—48	97,973—48
բ) — — — — —	181,868 —	8,155 —	190,023 —	4. Չեղջումն մուրհակաց պետական բան- կայի թիֆլիսի բաժնում	309,150—99	—	309,150—99
գ) — — — — —	1,600 —	15,720 —	17,320 —	5. Մասնաւոր ընթացիկ հաշիվ. պետական բանկայի թիֆլիսի բաժնում, ապահոված մուրհակներով և տոկոսաբեր թղթերով	297,000 —	—	297,000 —
դ) Ոսկւայ և արծաթի	—	10,950 —	10,950 —	6. Թղթակցներ՝ ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	2,382,797—32	—	2,382,797—32
7. Բանկի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր . . .	361,588—65	29,242—18	390,830—83	բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro)	3,334,074—26	—	3,334,074—26
8. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր . .	17,497—70	—	17,497—70	7. Բաժնի հաշիւը կենտրոն. վարչութ. հետ . .	—	712,884—42	712,884—42
9. Թղթակցներ՝ ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	2,778,108—79	—	2,778,108—79	8. Բանկայի բաժնետոմսերու անվճար կտրօն- ների բաշիւը 18, 83, 84, 85, 86, 87, 88 թ . . .	96,540—62	—	96,540—62
բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro)	2,955,491—65	—	2,955,491—65	9. Չը վճարուած տոկոսներ, աւանդներու, ընթացիկ հաշիւներու և այլ զործողու- թեանց	14,868—66	—	14,868—66
10. Բաժնի հաշիւը կենտրոն. վարչութեան հետ .	687,630—51	—	687,630—51	10. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարա- կաններ	57,677—84	8,876—83	66,554—67
11. Բողոքուած մուրհակներ	7,094—10	—	7,094—10	11. Փոխանցիկ դրամարներ	129,433—75	65,868—64	195,302—39
12. Պայամանաժամը անցուցուած փոխառութիւն- ներ	6,690 —	6,526 —	13,216 —	12. Արդիւնք	50,219—01	4,896—07	55,115—08
13. Ընթացիկ ծախսեր	22,179—18	7,113—49	29,292—67				
14. Կանկարաւոր և սկզբնական ծախսեր	3,115—36	2,520—39	5,635—75				
15. Եւստ ստացուելիք ծախսեր	10,293—47	2,351—24	12,644—71				
Բ. Ա.	10,484,200—90	1,494,498—08	11,978,698—98	Բ. Ա.	10,484,200—90	1,494,498—08	11,978,698—98